

DE REGEN KWAM VAN BINNEN

Auteursfoto: Liberty Biesma
Redactie: Hanneke van de Water
Eindredactie: Sabine Mourits
Corrector: Suzanne van Bilderbeek
Ontwerp en vormgeving: Hannie van den Berg
Drukwerk: PrintSupport4u

NUR 402
ISBN 978 90 832 6370 0

Eerste druk
© 2022 Dennis Biesma
Palm Uitgevers

Niets uit deze uitgave mag openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

DE REGEN KWAM VAN BINNEN

DENNIS BIESMA

PALM
UITGEVERS

2022

Dit is een waargebeurd verhaal, geschreven vanuit mijn perceptie en mijn versie van de werkelijkheid. Er zullen mensen zijn die zich aangesproken voelen. Anderen zullen zich beledigd voelen. Dat is niet erg. Ik schrijf dit verhaal omdat het geschreven moet worden. Initieel vanuit mijn persoonlijke ervaring, maar nog meer omdat er anderen zijn die soortgelijke ervaringen hebben.

Ik schrijf dit verhaal voor iedereen die klem zit en zichzelf niet kan zijn.

Dit is ons verhaal.

Je bent niet alleen.

Benoemen is pijnlijker dan zwijgen

Zwijgen is niet voor iedereen weggelegd

mei 2015

Proloog

Rond negen uur krijg ik het telefoontje waar ik al weken tegenaan hik. Je moet nu komen, dit kan zomaar zijn laatste avond zijn. Ik spring in mijn auto en vijftig minuten later loop ik het Havenziekenhuis binnen waar mijn vader klaarligt om te sterven. Mijn moeder en mijn oudste broer en zijn vrouw zijn er ook.

De blikken die wij uitwisselen hebben geen context nodig, we weten genoeg. Na een lijdensweg van twaalf jaar is het zover, de strijd is gestreden. Toen de kanker voor de derde keer terugkwam, was al snel duidelijk dat opereren geen optie meer was. Het zat werkelijk overal. De artsen konden niets anders doen dan de pijn minimaliseren met zware medicatie.

‘Mag ik even alleen met hem zijn?’

Mijn moeder aarzelt, maar Fred trekt haar met zich mee. ‘Kom, we gaan even een kop thee drinken.’ Dat is het mooie van broers zijn. Ook al wonen we op ruime afstand van elkaar en is hij elf jaar ouder dan ik, een blik is genoeg, zeker in deze situatie.

Ze lopen de deur uit en ik ga naast mijn vaders bed op een stoel zitten. Kijk hem nou liggen. Er is bijna niets meer van hem over. Je ziet en ruikt de dood. De laatste weken ging hij hard achteruit, maar de snelheid waarmee dat de afgelopen twee dagen ging, had ik niet aan zien komen. Achter hem knippert een groen lampje, veel langzamer dan gisteren. In zijn linkerhand heeft hij het apparaatje vast waarmee hij zichzelf morfine kan toedienen. Ik weet dat er een begrenzing op zit, dat hebben de artsen me verteld. Ik weet ook dat die begrenzing vandaag

ruimer is afgesteld dan hiervoor, dat hadden we afgesproken. Er steken buisjes uit zijn neus en hij kijkt me aan.

Ik bijt op mijn lip en verzamel al mijn moed. 'Ik wil je wat vragen, papa.' Onze handen raken elkaar. 'Wat is het eerste wat je gaat doen, als je wakker wordt in het paradijs?' Ik geloof al jaren niet meer, dat weet hij, maar dit is niet het moment om voor mijn eigen principes te kiezen.

Hij verzamelt al zijn kracht en gunt me een voorzichtige glimlach. 'Een haciënda. Ik wil voor je moeder een haciënda bouwen.'

Oké, ik moet heel eerlijk bekennen dat ik geen idee heb wat een haciënda is en ik ben dan ook totaal verrast om dit uit zijn mond te horen. 'Hoe ziet dat eruit, papa? Wil je dat voor me omschrijven?' Ik wrijf met mijn duim over zijn uitgemergelde hand.

'Zo'n huis in een u-vorm met een tuin in het midden.' Hij ademt moeizaam een paar keer in en uit. 'Met een zwembad erbij. Dat is wat je moeder altijd graag wilde hebben.'

De brok in mijn keel wordt nog groter en een schuldgevoel trekt door mijn lichaam. Waarom wist ik dit niet? Was dit haar droom?

Hij gaat verder: 'Met bergen eromheen. Een open haard voor als het koud is. In de zomer kunnen we buiten zitten. En er zijn dieren die vrij om het huis lopen.'

Ik zie het voor me. Een echt paradijs. Dat is dus waar hij naar uitkijkt, waar hij straks naartoe gaat. Ik onderdruk mijn tranen en zeg dat het prachtig is. Hij knikt. Ineens bekruipt me het gevoel... Ik moet voor hem bidden. 'Wil je dat ik voor je bid, papa? Een laatste keer?' Ik hoor dat mijn stem trilt.

Hij sluit zijn ogen, zucht diep en knikt. Jezus. Dit is gewoon te heftig. Maar ik doe mijn ogen dicht en richt me tot zijn God, mijn oude God, Jehovah. De laatste keer dat ik hem aansprak, is jaren geleden. 'Jehovah, Almachtige Vader. Ik kom hier voor Uw aangezicht, samen met mijn vader. Ik ben hier nu niet voor mijzelf,

maar voor mijn papa. U weet wat hij meemaakt. Hij is altijd een trouwe getuige geweest en hij is de meest zachte man die ik ken. Hij heeft zijn hele leven voor mijn moeder, mijn broers en voor mij klaargestaan. Dit is waar hij al die jaren naartoe heeft gewerkt en hij is klaar, Jehovah. Hij is klaar voor zijn beloning. U weet en U ziet alles. U heeft dan ook net gehoord hoe hij sprak over die hacienda.'

Mijn vader knijpt in mijn hand, ik schiet vol, stik half in mijn eigen snot en adem diep in en uit. 'Zorg voor een mooi plekje voor mijn ouders. Laat hem alsjeblieft zonder al te veel pijn gaan.' Meer krijg ik er niet uit. Normaal hoor je nog amen te zeggen, maar onze ogen zijn alweer open en mijn vader kijkt me dankbaar aan. Mijn lichaam schokt, de emoties van de afgelopen weken, de afgelopen maanden, alles komt eruit.

Vlak voordat mijn moeder, mijn broer en zijn vrouw weer binnenkomen, spreekt hij zijn laatste woorden uit: 'Ik vind het jammer, Dennis, dat ik je moeder en Fred straks terug zal zien in het paradijs, maar jou en Ronald niet.'

Normaal gesproken was ik bij zo'n uitspraak ontploft. Ik kom jou godverdomme in je laatste uur tegemoet. Ik praat over een fantasiewereld waar ik al jaren niet meer in geloof. Ik zet al mijn principes opzij en ik bid naar een god die voor mij niet meer bestaat. Maar jouw allerlaatste woorden steken opnieuw dat mes in mijn rug dat ik al jaren voel. Ik ben boos en verdrietig tegelijk. Waarom moet die klotereligie zelfs dit laatste moment verpesten? Waarom?

Heel lang kan ik niet boos zijn, drie uur later overlijdt mijn vader.

Als je opgroeit als een Jehovah's Getuige en je besluit om afstand te nemen van deze religie, dan zijn dit de emoties waar je mee om moet kunnen gaan.

De eerste herinneringen

Wat is jouw vroegste herinnering? Ik merk dat ik het nog steeds lastig vind om die vraag te beantwoorden. Voor mij lijken oude gedachten op dromen. Je wordt wakker, je hebt net een enorm spannende situatie beleefd, je probeert erover na te denken en uiteindelijk kan je je nog maar een paar scènes herinneren die voornamelijk bestaan uit kleuren, fragmentarische uitspraken en een paar wazige beelden. Precies op die manier zijn dus ook mijn herinneringen uit de periode dat ik misschien drie, vier of vijf jaar oud was. Een gedachte als een woord dat op het puntje van je tong ligt, die vervaagt in sfeer en emoties nog voordat je deze kan visualiseren of uitspreken.

Zo herinner ik me een winter waarin ik erg jong was. Ik zie mijzelf met mijn wanten aan staan, vlak voor het huis waar ik toen woonde. Een witte achtergrond. Het moet sneeuw zijn geweest, maar ik zie de sneeuw niet echt. Ik herinner me ook geen sneeuwballen of dat ik in een dikke jas met een grote sjaal en een muts buiten stond. Hoe meer ik erop focus, des te meer lijkt het op een foto die ik in mijn geheugen heb opgeslagen. Aan die foto zitten emoties gekoppeld, ik had het naar mijn zin, het was mooi en een speciale dag. Waarom zie ik dan die wanten zo helder voor me? Misschien omdat je normaal vijf vingers hebt en toen maar twee? Een duim en een grote samengeplakte vinger. Je beweegt je wijsvinger en de rest gaat mee.

Een andere herinnering gaat over de metrohalte vlak bij ons huis, aan de Gerdesiaweg in Rotterdam. Ik heb geen idee waar ik

heenging, maar ik weet nog goed dat ik daar met mijn moeder stond te wachten. Aan de overkant van het spoor hing ingelijste reclame en kunst. Daaromheen was de muur voorzien van puntige graffiti in opvallende kleuren, voornamelijk rood en groen. Mijn moeder maakte een opmerking over dat ik altijd alles moest voorlezen wat ik zag en ik weet inderdaad nog dat ik dat deed, net zoals ik het leuk vond om het aantal tegels te tellen op de muur, wat daar een onmogelijke opgave was. Ik heb het later uitgerekend: er zaten zo'n twaalfduizend tegels op de muur en de metro kwam altijd al aanrijden voordat ik de driehonderd had bereikt.

Ook dit is weer zo'n vage herinnering waarvan ik mijzelf afvraag waarom die is blijven hangen. Het lijkt achteraf een nutteloze herinnering, maar ik stond daar samen met mijn moeder, de muren zaten vol kleuren en rekenopdrachten. Het was een optelsom van indrukken die, gecombineerd met een tijdsdruk (de metro komt er zo aan), een uitdaging was. Nog steeds heb ik een fascinatie voor patronen en het uitrekenen van mogelijkheden. Kleine autistische ik.

Een heel mooie herinnering, eentje die ik koester, is dat we met zijn allen aan de keukentafel zaten. Dit zijn meerdere beelden die door de jaren heen in elkaar zijn gevlochten, de samenvatting van ons bestaan. We woonden in een portiekwoning aan de Dijkstraat in Rotterdam Kralingen. Hij lag een paar straten buiten het dure gedeelte, waar oud geld al generaties lang decadentie in stand hield. Een simpel huurhuis met een eenvoudige keuken. Aan de linkerkant zat mijn moeder, de rechterkant van de tafel die tegen de muur aan stond was voor mijn vader. Aan de lange kant zat ik samen met mijn twee broers. Fred als oudste, ik als jongste en Ronald ertussenin.

De meest gangbare maaltijd bestond uit een AGV-tje, een term die ik later pas leerde kennen als aardappelen, groente en vlees. Er stond altijd een grote kom met jus waarin je alles kon verdrinken. Dat was ook wel nodig, want in die tijd bestonden

onze specerijen uit peper en zout, dus je moest iets hebben om die smaakloze hap weg te krijgen.

Dit zeg ik nu, terwijl ik terugkijk, over de veertig ben en het aantal soorten kruiden in mijn keuken mijn leeftijd overstijgt. Op dat moment wisten wij niet beter, mijn vader kookte vrijwel nooit en mijn moeder bereidde voornamelijk de maaltijden die haar moeder haar in de naoorlogse periode had leren maken. Het gezin zat bij elkaar, we lachten, we aten, we genoten. Gewoon een mooie herinnering.

Voor het eten moesten wij bidden. Mijn vader ging voor in het gebed. Het was niet de standaard 'Here, zeg de spijze, amen' zoals bij sommige andere christelijke religies. Bij ons had het gebed altijd een persoonlijke noot.

'Jehovah, Almachtige Vader, wij komen voor Uw troon om U te bedanken voor het voedsel dat nu voor ons staat en voor de fijne dag die wij hebben gehad. Ook willen wij Uw kracht vragen voor zuster Knikker, zij is al ruim een week ziek, Jehovah. U kent haar pijn en verdriet. Wilt U haar alstublieft de kracht geven om weer beter te worden? En in Iran en Irak is het nu oorlog. Wij vragen U om kracht voor onze broeders en zusters die het daar moeilijk hebben.'

Het gebed eindigde vrijwel altijd met iets als: 'En wij leggen dit gebed voor uw troon, in Jezus' naam, amen.' Het persoonlijke deel van het gebed was telkens anders, afhankelijk van wat er speelde in onze omgeving.

Wij noemden zuster Knikker een zuster, niet omdat ze familie was, maar omdat ze een medegelovige was. Zo noemden wij de mannen in de organisatie broeders. In dit voorbeeld was zuster Knikker oud en ziek, maar in een ander gebed ging het over iemand anders uit onze gemeente. Het mooie van dit voorbeeld is dat iedereen uit ons gezin een verschrikkelijke hekel had aan zuster Knikker. Het was een chagrijnige, oude vrouw die erg op haar centen zat. Iedereen moest van alles voor haar doen, maar er kon nauwelijks een bedankje af. Mijn moeder stond altijd klaar om haar te helpen en heeft honderden uren besteed aan

het schoonmaken van haar huis. In ruil daarvoor heeft ze een paar overjarige pakjes kaakjes (geen koekjes) gekregen.

Maar toch, en dat was het mooie van het gebed, de inhoud was oprecht. Alle eigenaardigheden werden opzijgezet. Het voelde ook niet hypocriet of dubbelzinnig als we tijdens het gebed om iemands herstel vroegen en na het gebed zeiden dat ze dood konden vallen. In het gebed sluit je niemand uit en bid je voor iedereen, zelfs voor zuster Knikker.

Dat gezamenlijk bidden deden we trouwens overal. Of we nu bij de lokale McDonald's waren of dat we kleffe broodjes aten op een parkeerplaats halverwege de reis naar het Gardameer, als we samen waren, ging mijn vader voor in het gebed.

Het was ook gebruikelijk om te bidden voordat je ging slapen. Ik herinner me nog goed dat mijn vader op zijn knieën naast mijn bed ging zitten. Dan vroeg hij of ik mijn handen wilde vouwen, ik sloot mijn ogen en hij begon te bidden. Dat gebed leek erg op het gebed dat wij voor het eten uitspraken, behalve dat we niet bedankten voor het eten. Het begon meestal zo: *'Jehovah, Almachtige Vader, wij willen U bedanken voor de fijne dag die wij hebben gehad'*. De rest was hetzelfde. Of zuster Knikker kwam aan bod of iemand anders uit de gemeenschap.

Wat dat betreft was mijn vader echt een schat van een man. Hij werkte fulltime en was vader van drie kinderen. Daarnaast spendeerde hij behoorlijk veel tijd aan het gezin en de religie. Ik kan van hem vinden wat ik wil, maar als ik terugdenk aan dit soort momenten, dan heb ik oprecht respect voor hem. Hij kwam altijd bij mij zitten 's avonds, totdat hij vond dat ik oud genoeg was om het zelf te doen. Ik herinner me nog dat ik hem riep: 'Papa, even amen doen?' Die avond stak hij zijn hoofd door de deuropening en zei dat ik zelf moest bidden.

Zo'n persoonlijk gebed had ook wel zijn charme. Er is niemand anders bij, alleen jijzelf en de Almachtige Vader, de grootste, sterkste en wijste persoon in het universum. Ik reciteerde nooit zo'n standaard gebed, maar opende mijn ziel en besprak

alles. Voor mij bestond hij. Ik had een band met hem en ik zag hem als iemand die elk detail van mij wist, iemand die mij begreep. Iemand die door muren heen kon kijken en voor wie je niets verborgen kon houden.

Achteraf vraag ik me weleens af of mijn broers of zelfs mijn vader of moeder zo'n zelfde band hadden. Of was het op dat moment misschien mijn kinderlijke verbeeldingskracht? Maar los van hoe zij het op dat moment ervoeren, ik vond het persoonlijke gebed iets heel moois. Het was vertrouwd, eerlijk, open en natuurlijk. Geen remming. Geen 'ik doe dit voor iemand anders'. Het was gewoon ik, een jong kind en het vertrouwen dat er iemand was daarboven die me begreep. Iemand die wist wat ik voelde, iemand op wie ik kon vertrouwen. Het komt nu, jaren later, nog weleens voor dat ik uit automatisme begin te bidden. Na een paar woorden stop ik en vraag mezelf af waarom ik bid. Raar hoe iets als een oude gewoonte soms spontaan naar boven komt borrelen. Jong geleerd...

Iets anders waar Jehovah's Getuigen om bekendstaan, is dat zij prediken. Veel buitenstaanders associëren dit met: ze stoppen hun voet tussen de deur. Dat lijkt een algemeen geaccepteerde waarheid te zijn, maar ik heb dat nooit meegemaakt. Mijn ouders namen mij al mee toen ik nog in de kinderwagen lag. Zelf herinner ik me het prediken pas vanaf dat ik een jaar of vijf was. Ik droeg een wit overhemd met een minuscule stropdas en mijn vader had een grijs pak aan. Lichtgrijs of antraciet, dat waren zijn kleuren. De velddienst, zo werd het prediken genoemd. We gaan zo in de velddienst, Dennis, zorg dat je op tijd klaar bent. Poets je tanden en kam je haren.

Op zaterdag begonnen we om tien uur en op zondag om elf uur. Zaterdag verzamelden we bij familie Post en op zondag bij broeder Haasbroek. Heel tegenstrijdige huizen en personen. Broeder Haasbroek was een kleine, wat gezette man met een kaal hoofd. Hij woonde alleen en het was bij hem thuis altijd een beetje smoezelig. Het huis van familie Post leek altijd op de

wachtkamer van een luxe tandartspraktijk. Er hing kunst aan de muur en de meubels hadden felle kleuren. Ik vond ze allebei even aardig, zowel als kind als toen ik wat ouder was.

Zo'n bijeenkomst, voordat je in de velddienst ging, had meerdere redenen. Allereerst konden we op die manier gezamenlijk de dagtekst bespreken. Jehovah's Getuigen hebben daarvoor een dagtekstboekje. Hierin staat voor elke dag van het jaar een Bijbeltekst met bijbehorende uitleg. Na het bespreken van die dagtekst, wat meestal binnen tien minuten gedaan was, gingen wij samen in gebed. Daarna vormden wij koppels, wie met wie zou gaan prediken. Toen ik jong was, werkte ik bijna altijd met mijn vader, op latere leeftijd ook met andere broeders of zusters. Na het vormen van de koppels kreeg iedereen een gebied toegeewezen middels een geplastificeerde weergave van een of meerdere straten in de buurt. Op de achterkant stonden de niet-beladressen. Dat waren de adressen waar nadrukkelijk was gevraagd om niet meer aan te bellen of waar de bewoner agressief had gereageerd op onze komst.

Na het samenkomen volgde iedereen zijn eigen route. Kort daarna drukte ik op de eerste bel. Als kind vond ik het leuk om bij te houden wie er wel of niet thuis was. Ik had een klein schrijfblokje waarop ik dan schreef dat nummer 14 niet thuis was. Nummer 16 en 18 deden open, maar hadden geen interesse. De bewoners van nummer 20 waren niet thuis en dus schreef ik dat nummer weer op. Het idee achter het noteren van de huisnummers waar wij geen gehoor kregen, was dat we probeerden zoveel mogelijk mensen in een wijk te bereiken zonder de mensen die wel thuis waren te vaak lastig te vallen. Bij een volgend bezoek aan hetzelfde gebied belden we aan bij de huizen waar we de vorige keer niemand thuis hadden getroffen. Poging drie werd soms laat in de middag of vroeg op de avond ondernomen. Daarna gooiden we de afwezigensbriefjes in de vuilnisbak en verdween dat gebiedje weer onder op de stapel.

Het prediken was zowel leuk als vervelend. Leuk omdat je

tussendoor toch ook wel fijne gesprekken kon hebben. Voor mij was het een vader-zoon moment. Terwijl we stonden te wachten tot er wel of niet werd opengedaan, waren we met elkaar in gesprek.

Toen ik later met andere broeders en zusters samenwerkte, bouwde ik met hen ook een leuke band op. Daarnaast werd het prediken gezien als iets nobels. Jehovah's Getuigen gaan langs de deur omdat zij menen met levensreddend werk bezig te zijn. De Titanic heeft net die ijsberg geraakt, het water gutst naar binnen. Alleen de Getuigen van Jehovah weten en zien dat. Het is hun missie om ervoor te zorgen dat jij weet wat er aan de hand is en waar de reddingsboten liggen. 'Beste huisbewoner, sorry dat wij jou opnieuw uit je bed hebben gebeld, maar zie je niet dat de wereld vergaat? Je moet jezelf snel bij ons aansluiten, want wij zijn de enigen die dit gaan overleven. Al die andere religies hebben valse reddingsboten of ze liegen dat het schip onzinkbaar is.' Deze vergelijking kwam ook regelmatig voor tijdens onze vergaderingen en ik vond het niet alleen enorm toepasselijk, ik geloofde er ook oprecht in.

Wanneer was het minder leuk? Daarbij komt onmiddellijk het moment naar voren dat mijn vader opmerkte: 'Zo Dennis, dat is leuk. We gaan in de straat tegenover je school prediken.'

Ik was toen nog niet zo goed in kaartlezen, maar ik griste het kaartje uit zijn handen en probeerde er wegwijs uit te worden. De zweetdruppels rolden ineens vanonder mijn oksels naar beneden, dat was de straat waar Jeroen en Eric woonden. Ik wilde vragen of we konden ruilen met een ander gebied. Ik wilde van alles zeggen, maar sloeg dicht.

Met mijn hart in mijn keel volgde ik mijn vader en een kleine tien minuten later stonden we onder het zwaard van Damocles. De huisnummers van Eric en Jeroen kende ik niet uit mijn hoofd, maar bij elke deur die wij verder liepen en bij elke bel die wij indrukten, kromp mijn maag meer ineen. Onderweg probeerde ik te verzinnen hoe ik er onderuit kon komen. Net doen alsof ik

aanbelde? Een smoes over buikpijn? Dat er misschien aan de andere kant van de straat meer mensen thuis zouden zijn? Het leek alsof ik bevroren was en uiteindelijk was het mijn vader die bij Eric aanbelde.

‘Goedemorgen?’ Het was Erics moeder die opendeed. Gelukkig. Het was mijn beurt en dus probeerde ik het zo kort mogelijk te houden, maar ik had mijn eerste zin nog niet uitgesproken of Eric stond achter haar.

‘Dennis? Wat doe jij hier?’

Hoe dat gesprek exact verliep, kan ik me niet meer herinneren, maar ik weet nog wel dat ik helemaal bevroor en dat Eric de volgende dag op school vol enthousiasme vertelde dat ik met een bijbel bij hem voor de deur had gestaan. Iedereen wist het al en iedereen op school lachte me uit. Dennis loopt met de bijbel langs de deur, pas maar op. Straks probeert hij ook jou te bekeren.

Andere redenen waarom het prediken niet zo leuk was, was dat we het altijd moesten doen, ook al regende het nog zo hard. Soms liepen we een uur lang door weer en wind zonder enig succes. Of er leken die dag alleen chagrijnige mensen open te doen, helaas kon niet iedereen respectvol zeggen dat ze geen interesse hadden. Ik ben regelmatig uitgescholden en er zijn heel wat lelijke dingen naar mijn hoofd gegooid.

Een keuze hadden we niet, binnen de gemeenschap lag er een zware sociale druk op het prediken. Er werden zelfs gemiddelden bijgehouden en als je ondermaats presteerde, kreeg je dat te horen. Ik kan het niet meer met honderd procent zekerheid zeggen, maar volgens mij lag het gemiddelde in die periode rond de tien uur per maand. Als ik elke zaterdag en elke zondagochtend één uur ging prediken, haalde ik het nèt. Met het reizen naar de velddienstlocatie, het bespreken van de dagtekst, het gebed, het toewijzen van koppels, het daadwerkelijke prediken en het weer terug naar huis lopen, waren we al snel twee uur zoet.

Naast het bidden en het prediken, waren er vergaderingen.

Die waren verplicht. Daar waar moslims een moskee hebben en christenen naar een kerk gaan, noemen Jehovah's Getuigen hun gebedshuis een koninkrijkszaal. Tijdens mijn jeugd gingen we twee keer per week naar deze zaal. Op dinsdagavond vond er een vergadering plaats van bijna twee uur en op zaterdagavond duurde het exact twee uur. Daarnaast was er op donderdagavond een boekstudie bij iemand thuis. Dat was een bijeenkomst van een uur.

De vergaderingen in de koninkrijkszaal begonnen met een gebed en een lied. Ongeveer halverwege werd er opnieuw gezongen en aan het eind sloten we af met nogmaals een lied en een gebed. Bij het lied moest iedereen gaan staan en werd je geacht mee te zingen.

Tijdens de vergaderingen waren er ook enkele interactieve onderdelen. Dan werd er iets voorgelezen, daar werd een vraag over gesteld en iemand uit de zaal mocht antwoord geven. Als jong kind leer je al snel hieraan mee te doen. Je vader of moeder duwt een onderstreepte tekst onder je neus, geeft je een por in je zij en zegt dat je je vinger moet opsteken. Soms krijg jij de beurt, soms iemand anders.

Ineens hoor je je naam: 'Ja, broertje Dennis daar, weet jij het antwoord?'

Iemand komt met een microfoon aangesneld en je leest iets voor als 'Jehovah gaat straks iedereen naar het raradijs brengen.'

Er wordt gelachen, je krijgt nog een por en in je oor wordt gefluisterd: 'paradijs, niet raradijs'. Je corrigeert jezelf, weet nog steeds niet wat je gezegd hebt, je bent immers nog maar vijf jaar oud, maar je hebt meegedaan en dat is waar het om gaat.

Zodra je wat ouder wordt, moet je je zelfstandig voorbereiden op deze vergaderingen. Dat kost al snel twee uur per week en een vergadering van twee uur kost je al snel drie uur. Je moet jezelf netjes aankleden, je zit tien minuten in de auto om er te komen en het liefst ben je ruim op tijd. Naderhand praat je altijd nog even na met andere broeders en zusters.

Als je alles bij elkaar optelt, dan ben je dus als kind in een gezin van Jehovah's Getuigen flink wat tijd bezig met de religie. In mijn geval kwam het neer op vijftien uur per week. Deed ik het met tegenzin? Nee, helemaal niet. Het waren aardige mensen en de bijeenkomsten waren de enige plekken waar je vrienden of vriendinnen tegenkwam. Buiten de religie om had je niemand. Dus je kwam graag vroeg en je bleef naderhand zo lang mogelijk hangen.

Nu, jaren later, vind ik het nog steeds moeilijk om kritisch terug te kijken naar die tijd. Aan de ene kant zie ik mooie herinneringen. Ik was gelukkig. Wat ik later wel ben gaan inzien, is dat deze periode één grote indoctrinatie is geweest. Je prent een bepaald gedrag in. Het bidden, het prediken en de omgang met andere Jehovah's Getuigen. Je kiest je eigen vrienden niet uit en omgaan met kinderen buiten de religie is vrijwel niet mogelijk. De jongeren met wie je omgaat, zitten opgesloten in precies dezelfde wereld als jij. Daarom vind je het normaal, dit is wat iedereen doet, toch?

De inhoud van de lezingen, de lectuur die je moet bestuderen en alles eromheen is geënt op maar één ding: Wij zijn de enige ware religie, God ziet wat je doet en je moet het contact met de wereld daarbuiten tot het minimale beperken. Ben je trouw, dan kom ook jij in het paradijs (ik moet ineens weer aan het paradijs denken). Daar zien we onze verloren ouders, vrienden en familieleden terug. Eeuwig leven op een paradijsaarde. Doe je het niet, dan word je in Armageddon, samen met de andere slechte mensen op aarde, vernietigd.

Het voelde toen aan alsof ik er met plezier en toewijding mee bezig was, maar als de enige andere optie de dood is, klinkt het ineens minder vrijblijvend. Doordat je erin opgroeit weet je echter niet beter. Je bent omringd door mensen die het beste met je voor lijken te hebben, dus je volgt trouw het pad dat voor je is uitgestippeld. Tot het moment dat je je bewust wordt dat je anders bent. Voor mij was dat toen ik naar de lagere school ging.

Verjaardagen

Broeder Ramirez liep het podium op alsof hij te laat was voor een belangrijke afspraak. Grote zware stappen dreunden door de zaal. Een andere broeder stond op om de microfoon op de juiste hoogte af te stellen, maar onze Spaanse dictator had geen zin om te wachten en duwde met veel gekraak de stang zelf naar beneden. Zoals gebruikelijk tikte hij daarna op de microfoon en blies er hard in. Het was al een paar dagen broeierig en alle broeders vochten met hoog dichtgeknoopte overhemden tegen de hitte. Een paar personen knikkebolden, maar na de entree van broeder Ramirez was iedereen klaarwakker.

‘Zo, broeders en zusters, we gaan het vandaag hebben over verjaardagen. In de wereld vinden de mensen het normaal om die dag te vieren, maar de Bijbel laat geen enkel voorbeeld zien waarin de vroege christenen dat doen. Weten jullie hoe dat komt? Omdat Jehovah verjaardagen haat. Voor hem is het net zo erg als diefstal, moord en hoererij.’

Bij elke krachtterm zag ik een klodder speeksel uit zijn mond vliegen. Hij balde zijn vuisten en aan het eind van elke zin verhief hij zijn stem. Ik was als de dood voor hem, maar tegelijkertijd was het ook de broeder waar ik het meest om moest lachen. Dat kwam doordat hij veel Nederlandse woorden met een zwaar Spaans accent uitsprak. Zijn meest befaamde verspreking was toen hij het over zijn nieuwe hoerhuis had. Iedereen in zijn gezin was er blij mee. Eigenlijk wilden ze een koophuis, maar hij was blij dat hij dit huis kon hoeren.

Mijn ouders hadden thuis al eens geprobeerd uit te leggen waarom ik mijn verjaardag niet mocht vieren, maar veel verder dan ‘dat mag niet van Jehovah’ kwamen ze niet. Als ik verder doorvroeg, was het antwoord: ‘Jehovah houdt niet van verjaardagen, daar wordt hij heel erg verdrietig van.’

Broeder Ramirez opende zijn bijbel en commandeerde ons om Genesis 40:20-22 op te zoeken. Hij las het voorbeeld voor van eenjarige farao die zijn bakker had laten ophangen. Meteen daarna moesten we Mattheus 14:6-8 lezen. Hierin wordt beschreven hoe Herodus op zijn verjaardag een belofte deed aan zijn dochter. Hij zou haar geven waar ze om vroeg.

Opgestoot door haar moeder zei ze toen: ‘Breng me het hoofd van Johannes de Doper op een schaal.’

Na die tekst sloeg hij met zijn vuisten tegen elkaar. ‘Dit zijn de enige twee voorbeelden in de Bijbel. Nergens anders wordt gesproken over verjaardagen. De ene persoon wordt opgehangen en de andere wordt onthoofd. Zouden wij dan verjaardagen moeten willen vieren? Nee, natuurlijk niet. We zouden wel gek zijn!’

Nu ben ik altijd al visueel ingesteld geweest en ja, ik vond dit eng. Voer voor nachtmerries. De inhoud was al verschrikkelijk, maar de manier hoe hij het bracht maakte het doodeng. Alsof we naast Anne Frank zaten en er Duitsers door het huis renden. *Aufmachen*. De beelden van mensen die werden opgehangen en onthoofd schoten door mijn hoofd. Thuis vierden wij geen verjaardagen, maar ik wist dat kinderen op school dat wel deden. Het leek altijd zo’n gemeedelijk iets, kinderen die trakteerden en liedjes zongen. Wist ik veel dat ze daarnaast ook zulke vreselijke dingen deden.

‘Er is nog een andere reden waarom wij het niet vieren,’ ging broeder Ramirez verder. ‘Als je je verjaardag viert, dan plaats je jezelf in het midden van de belangstelling. Maar wie hoort daar te staan? Wie verdient al onze belangstelling? Ja, dat is vanzelfsprekend Jehovah. Daarnaast maken cadeautjes ons hebzuchtig.’

De kinderen uit de wereld zijn nergens meer tevreden mee. Ze willen meer, meer en meer, maar het is nooit genoeg.

Wat zegt 1 Korinthiërs 5:11 over hebzuchtige personen? Ze worden in een adem genoemd met seksueel immorele personen, afgoden aanbidde, dronkaards en afpersers. Wij krijgen de opdracht om zelfs niet met dit soort personen te eten. Dus mogen wij een stuk taart eten als iemand jarig is? Of gaan wij zelf rond met lekkernijen? Nee, dat doen we niet, want daarmee gaan we direct in tegen de instructies uit onze Bijbel.'

Dat was een argument dat ik toen niet begreep en daarna ook nooit heb begrepen. Bij een trouwerij staan twee personen de hele dag in de spotlights. En ze krijgen cadeaus. Wordt er een kind geboren, dan komen er mensen op bezoek en nemen ze een presentje mee. Waarom mogen we het dan wel, maar is het verkeerd op verjaardagen? Het is net alsof je moeder zegt dat je geen Mars mag omdat die vol met suiker zit en ze je vervolgens een Nuts geeft.

Ik vond dat zo vaag, dat ik meestal slechts het eerste argument aanhaalde als iemand me uitnodigde voor een feestje. Eerst reageerde ik ontwijkend en zei dat ik niet mocht. Als ze doorvroegen, dan zei ik dat wij geen verjaardagen mogen vieren omdat er mensen worden onthoofd. Kinderen in paniek, ouders over de zeik en ik begreep niet waar al die heisa vandaan kwam, het stond toch in de Bijbel?

Het hoekige gebouw van De Kralingse Speel- en Werkgemeenschap, afgekort de KSWG, lag op loopafstand van mijn huis. Vanuit onze portiekwoning hobbelde ik drie trappen af, liep tussen twee huizenblokken door en stak de heuvel van de Willem Ruyslaan over. Vanaf daar nog één straat door en dan zag je de school liggen. In mijn klas zaten eenentwintig kinderen.

Aangezien het schooljaar eind augustus begon en ik geboren ben op 26 april, was ik nooit als eerste van mijn klas jarig. Wie precies de eerste was, kan ik me niet herinneren, maar ik weet

nog wel dat er slingers in het lokaal hingen. De jarige job mocht op een stoel staan en werd door iedereen, behalve mij, toegezongen. Bij de traktaties moest ik nee zeggen en uitleggen dat ik als Jehovah's Getuige geen verjaardagen mocht vieren.

Dat ging bijna altijd goed. Dropveters zijn lekker. Die roze aardbeien zijn wel oké. Spekkies zijn enorm zoet en op voordat je het doorhebt, maar toen iemand op een bloedhete dag met ijsjes kwam aanzetten, was de verleiding te groot en smulde ik ongeneerd mee. Ik kreeg vreemde blikken toegeworpen, maar iedereen begreep het.

Daarna nam het selectieve gedrag de overhand. Ik zei nee als de verleiding gering was en at gulzig mee op andere momenten. Diep vanbinnen wist ik dat ik iets deed wat niet mocht en er was mij geleerd dat Jehovah alles ziet. Hij zit namelijk daarboven in de hemel en weet zelfs wat je denkt. Op de dagen dat ik een traktatie aannam, liep ik 's avonds op mijn tenen naar bed. Alsof hij me dan niet zag aankomen. Daarna fluisterde ik het kortste gebed dat ik kon verzinnen en hoopte dat hij mij niet zou horen: 'Sorry, Jehovah. Amen.'

Op mijn eigen verjaardag slenterde ik schoorvoetend naar school. Ik had mijn moeder gesmeekt, meerdere keren, maar nee, ik mocht niet trakteren. Het voelde oneerlijk, zeker omdat ik wist wat zij niet wist. Wel het lekkers van anderen aannemen, maar niets mogen teruggeven. Mijn pogingen om die dag volledig onzichtbaar door te komen, waren nooit succesvol.

In elke klas zit wel een joker en bij mij in de klas heette die joker Joost. Hij had vuurrood haar, maakte altijd grapjes en nam nooit een blad voor zijn mond. Het was dan ook onvermijdelijk dat Joost die dag mijn geheim zou verklappen. Bij de eerste pauze liep hij naar de verjaardagskalender – waar mijn naam niet op stond – sprong op een stoel en riep hard: 'Gefeliciteerd met je verjaardag, Dennis.' Vervolgens kwam er nog een 'hieperdepiep' achteraan en de hele klas deed mee. Iemand trok de slingers uit een kast en wikkelde die om me heen.

Ik moet eruitgezien hebben als een versierd konijn dat recht in de koplampen van een tegemoetkomende auto kijkt. Een snoepje aannemen is één ding, maar voor je laten zingen is toch een heel nieuwe vorm van slecht zijn. Ik was daar helemaal niet klaar voor en begon te huilen.

Jehovah zag mij staan en moet verschrikkelijk boos zijn geweest. Onze gesprekken waren altijd eenzijdig, ik sprak en hij luisterde, maar op dit moment was ik als de dood dat hij hardop zou uitspreken dat ik slecht was.

Alsof de kettingbotsing van wanhoop nog niet groot genoeg was, riep Joost dat ik moest trakteren.

Juf Yvonne zag het vanaf een afstand gebeuren en leek voor een paar seconden ook bevroren. Toen glipte ze de klas uit en kwam snel terug met een paar pakken scholiertjes, waarschijnlijk uit de lerarenkamer gehaald. Mijn klasgenoten kregen hun traktatie en ze fluisterde in mijn oor dat het goed was.

Toen ik na school thuiskwam, vertelde ik dat er voor me was gezongen en dat de juf me geholpen had met trakteren.

Als de uitdrukking 'een open boek zijn' toen nog niet bestond, moet die op dat moment ontstaan zijn. Het kwam er allemaal uit, dat ik ijsjes had gegeten op andere verjaardagen en ook andere lekkere dingen. Eén grote biecht. Het viel me op dat ze niet enorm boos waren, maar ik zag de teleurstelling in hun ogen.

'We gaan het hier in de komende dagen over hebben en we zullen ook op school gaan praten.' Dat laatste bleef in mijn hoofd echoën. Wat gaan ze dan bespreken en met wie? Gaan ze naar mijn klasgenootjes toe? Of naar Juf Yvonne? Zij had geholpen met de scholiertjes. Ik voelde me niet alleen schuldig over mijn eigen wangedrag, maar ik voelde me ook schuldig naar iedereen die ik erbij betrokken had. En ik schaamde me: wat moesten de andere kinderen wel niet denken als mijn ouders met hen gingen praten?

Toen ik die avond bad, durfde ik nauwelijks iets te zeggen. Het voelde niet goed om iets voor mezelf te vragen. Ik maakte

me met name zorgen over mijn juf, zij was mijn reddende engel geweest. Ze volgde haar hart en dus bad ik voor haar: 'Jehovah, Almachtige Vader, wilt U er alstublieft voor zorgen dat juf Yvonne niet in de problemen komt? Ze heeft me geholpen, Jehovah. Ik wist niet goed wat ik moest doen. Zij ook niet. Sorry. Amen!'

Twee weken na mijn verjaardag liep ik met een doos Haribo-snoepjes het klaslokaal in.

'Maar je bent toch niet jarig?' vroegen meerdere kinderen.

'Nee, dat klopt, maar nu mag ik wel trakteren.'

'Waarom vandaag wel? Is er iets speciaals?' vroeg Joost abrupt.

Het was een legitieme vraag. Bij de geboorte van Judiths zusje kregen we beschuit met muisjes. Onmogelijk om op te eten zonder te kruimelen, maar het was een heerlijke verrassing. Toen Juf Yvonne net verloofd was, kwam ze met een mega slagroom-taart aanzetten.

'Nee, er is niets speciaals, maar omdat ik op mijn verjaardag niet mag trakteren, doe ik het op een andere dag.' Met een glimlach probeerde ik mijn onzekerheid te verbergen.

Joost wiebelde heen een weer. Zijn stoel piepte, hij schraapte zijn keel en toen kwam de ontploffing: 'Dus je viert wel je verjaardag, maar dan op een andere dag?'

Iedereen keek naar me. Als ik naar mezelf had kunnen kijken, had ik het ook gedaan.

De droevige ogen van Juf Yvonne leken mijn machteloosheid te herkennen en zij was het weer die mij redde. 'Wat leuk, Dennis, lekker hoor.'

Ik maakte gebruik van de afleiding, liep snel een rondje met de snoepjes en daarna nog een keer.

Na afloop gaf ze me een knipoog. Goed gedaan, jochie. Proficiat.

Uiteindelijk begon dit een trend te worden met iedere verjaardag. Op mijn verjaardag zelf mocht ik nooit trakteren, maar

die doos Haribo sprong een of twee weken na mijn verjaardag altijd uit mijn rugtas. Het ene jaar waren het groene kikkers, dan trakteeerde ik trekdrop, het volgende jaar deelde ik roze perziken uit en ik had ook een keer veterdrop, die rolden we uit tot een lange sliert voordat we hem langzaam naar binnen slurpten.

Ik vond het apart dat ik op mijn verjaardag niet mocht trakteren, maar dat ik structureel een paar weken later wel mocht trakteren. Dat was ook zo met verjaardagsfeestjes. Met pijn in mijn hart moest ik feestjes afwimpelen, maar kort nadat ik jarig was, mocht ik iets organiseren. Niet met de kinderen van school, want zij waren slechte omgang. Ik mocht kinderen uit onze zaal, onze eigen gemeenschap uitnodigen.

Het wrange was dat ik qua leeftijd een buitenstaander was. Iedereen binnen onze gemeente was twee of drie jaar jonger of ouder. Zo'n leeftijdsverschil is niets als je volwassen bent, maar bij een jong kind is het een verschil tussen babytaal of al een eigen persoonlijkheid hebben.

Op school had ik leeftijdsgenoten met wie ik me verbonden voelde. Binnen de religie niet, dat kwam pas later, toen ik een tiener was. Het was verboden om met de personen met wie ik dat wilde, om te gaan. Niet letterlijk, maar het werd ten zeerste afgeraden. Ik hoorde dat ze met slechte dingen bezig waren en elke vorm van contact werd ontmoedigd. 'Nou, Dennis... zij leven niet naar onze maatstaven. Zij geloven niet in Jehovah.' Gedurende de basisschoolperiode ben ik dan ook bij niemand op een verjaardagsfeestje geweest.

Om me heen zag ik groepjes ontstaan, zoals gebruikelijk is bij basisschoolkinderen. Sandra ging naar het meisjesfeestje van Judith, samen met Soraya en Kristel. Alex gaf een feest waar Eric, Jeroen, Michiel en Joost voor waren uitgenodigd. Ze nodigden mij ook wel eens uit, maar noodgedwongen zei ik nee of verzoon een smoes. Na een aantal maanden stopten de uitnodigingen. Ik was een schim, een vreemd kind, een spook dat in de klas zat, maar toch ook weer niet. Ik hoorde nergens bij.

De enige persoon die er ook moeite mee leek te hebben, was Michiel. Hij had een alleenstaande moeder en woonde één straat verder dan wij. Michiel is gedurende de basisschoolperiode mijn vriend geweest en ook daarna nog. Of het vanuit zijn moeder gezien een vorm van medelijden was of dat zij gewoon onze vriendschap koesterde, weet ik niet, maar ik was altijd welkom voor een kopje thee na schooltijd. Ik vond het heerlijk om met Michiel te spelen. We hadden allebei een crossfiets en een enorme fantasie. Ik heb me bij hem en zijn moeder nooit raar of anders gevoeld.

Als ik terugkijk op die periode, in de context van verjaardagen, heb ik gemengde gevoelens. Ik weet dat mijn ouders de regels vanuit de religie opvolgden. Zij deden wat voor hen goed voelde. Ze probeerden het verlies van een echte verjaardag vieren te compenseren door me op een andere dag te laten trakteren. Ze konden daarmee alleen niet wegnemen dat ik me een buitenbeentje voelde.

Zij voelden mijn pijn niet wanneer mijn klasgenoten voor mij zongen. Zij voelden mijn schaamte niet als werd gevraagd waarom mijn naam niet op de verjaardagkalender stond en ik op mijn manier het verhaal over onthoofding probeerde uit te leggen. Zij waren niet degenen die opnieuw uitnodigingen voor een verjaardagsfeest moesten afslaan. Zij zagen niet hoeveel moeite juf Yvonne moest doen.

Uiteindelijk, en dat is de keiharde waarheid, sta je als kind alleen. Jij tegenover je klasgenoten. Jij bent degene die anders is. Jij moet uitleggen waarom je niet meedoet. Jouw God tegenover een samenleving die niets snapt van jouw principes, jouw voorkeur en jouw mening. Ik voelde me verlaten en alleen.

Andere feestdagen

Onze kat was geconditioneerd. Je kon tientallen keren per dag het keukenkastje opendoen zonder enige reactie te zien, maar rond etenstijd leek dat kastje direct met hem verbonden te zijn. Als het kastje openging, spitste hij zijn oren. Wanneer hij vervolgens zijn etensbak hoorde, sprong hij met meters tegelijk naar de keuken en miauwde dat we op moesten schieten.

Op een vergelijkbare manier zat ik rond de decembermaand altijd verbonden aan onze voordeur. Mijn ouders konden het huis onopgemerkt in- en uitlopen, behalve als ik daarna de neerploffende stapel reclamefolders op het dressoir hoorde. Alsof ik met een adrenaline-injectie uit een sluimertoestand werd getrokken, sprong ik uit mijn stoel, slipte door de gang, zag van afstand de grote rode letters en dook met een zweefduik naar de Bart Smit folder.

Radiografisch bestuurbare auto's, racebanen en hele ruimteschepen van LEGO. Ik bestudeerde het blad nauwgezet, knipte uit wat ik wilde hebben, plakte het in een collage en voorzag het van commentaar. Op de grond lagen de restanten, het weggeknipte gezicht van Sinterklaas, Zwarte Pieten en afbeeldingen vol pepernoten. Het symboliseerde ons bestaan op dat moment. Sinterklaas was overal, maar wij probeerden hem zoveel mogelijk weg te knippen uit ons leven. Jehovah's Getuigen vieren geen Sinterklaas, maar dat weerhield me er niet van om thuis te prediken met de collage in mijn hand. Speelgoed blijft speelgoed en ik was niet anders dan andere kinderen.

‘Kijk eens wat ik heb gemaakt, mama.’ Ze stond met haar krulspelden in te strijken. Op een voor mij nog steeds onverklaarbare manier vond zij strijken leuk en ontspannend. Het was Tetris nog voordat Tetris bestond. Perfecte stapels opgevouwen was verdwenen in de kast en mijn moeder stond elke dag bovenaan de highscorelijst. ‘Mama, kijk nou even.’ Ik kreeg niet meteen de aandacht die ik wilde, leidde haar af en duwde mijn collage nog verder onder haar neus.

‘Ja, leuk.’ Ze keek een fractie van een seconde naar mijn meesterwerk en boog daarna haar hoofd opzij om verder te gaan.

‘Ik heb plaatjes van speelgoed verzameld. Kijk deze dan, een vliegtuig. Of hier, deze auto’s vallen uit elkaar als ze uit de racebaan vliegen en er zit ook een schans bij waarmee ze kunnen springen.’ Door het extra enthousiast te brengen, hoopte ik haar te overtuigen dat ik dit niet alleen wilde hebben, maar dat ik het nodig had om te kunnen overleven.

‘Het ziet er leuk uit, Dennis. Dan weet je in ieder geval waarvoor je kan sparen, toch? Daar is zakgeld voor. Als je niet aan Sinterklaas doet, zijn er ook geen Sinterklaascadeaus.’

De vloer in de woonkamer veranderde in een moeras van verdriet. Ik werd langzaam naar beneden gezogen en bij elke keer dat ik de strijkbout heen en weer zag gaan, groeide het besef dat ik geen cadeautjes kreeg. Ze had me door. Mijn broers hadden het voor mij verpest en elke poging die ik ondernam, zag mijn moeder al van mijlen ver aankomen.

Ik worstelde me los uit het drijfzand, kroop met hangende schouders terug naar mijn kamer en liet me met mijn spaarvarken in mijn handen achterover op bed vallen. Na veel gerammel kroop er twaalf gulden uit mijn spaarpot. Mijn ouders waren begonnen met zakgeld toen ik naar de lagere school ging, één gulden per week. Tot mijn zestiende zou dat oplopen naar een tientje per week. Als ik zestien was, kon ik die racebaan al na vijf weken kopen, maar nu moest ik er bijna een jaar voor sparen. Zo oneerlijk.

De munten kletterden in de rug van het varken, mijn collage kreeg een plek in mijn bovenste bureaula en ik trok de bak met LEGO onder mijn bed vandaan. Hoewel ik LEGO enorm leuk vond en er mooie dingen mee kon bouwen, was ik nog niet zo creatief als Ronald. Hij had een muntsorteermachine van LEGO gemaakt. Bovenin deed je er stuivers, dubbeltjes en kwartjes in en onderaan kwamen die in verschillende bakjes terecht. Een andere keer bouwde hij een verrijdbare katapult die Legomannetjes naar de andere kant van de kamer kon schieten.

Vierkante huizen, dat was mijn ding. En fantasieloze auto's. Soms had ik ineens een ingeving en kwam ik er halverwege achter dat ik bepaalde onderdelen miste. Er verdween wel vaker wat in ons huis, maar dat had vast niets te maken met de opruimwoede van mijn recalcitrante vader. Het was waarschijnlijk de stofzuiger die weer eens zelfstandig op pad was gegaan.

Buiten ons gezin en onze gemeenschap was Sinterklaas overal. Door de Kralingse winkelstraten liepen geschminkte pieeten, die kwamen van het Rotterdamse studentencorps RSC. Zij gingen rond met een collectebus. Op de radio draaide het ene Sinterklaasliedje na het andere en mijn vader wisselde soms wel twintig keer per dag van zender. Naast de Sinterklaasfilms en series op tv was het op school onmogelijk om Sinterklaas te missen. De pepernoten vlogen je om de oren en mijn klasgenoten zaten thuis aan de beeldbuis gekluisterd om de intocht van Sinterklaas te bekijken. Ik maakte dat alleen mee via de stoere verhalen die zij vertelden, zelf mocht ik er niet naar kijken. We moesten onszelf er afzijdig van houden, maar de samenleving was ervan doordrenkt.

Bij ons in de gemeente en ook thuis hoorde ik regelmatig het standpunt van de religie. Het is een feest van de goed-'heilig'-man, en niemand is heilig behalve de enige ware God Jehovah. Er werden vergelijkingen gemaakt met de heidense god Wodan en Zwarte Piet was de volksbenaming van de duivel. Daarnaast zou het vragen om cadeaus (verlanglijst in je schoen) hebzucht

aanmoedigen. Ik kende destijds geen enkel kind dat bij Sinterklaas een associatie had met Wodan of de duivel. En nu, vele jaren later, nog steeds niet. Het is een gezellige periode, je geniet van de snoepjes en het is weer eens iets anders dan een gewone schooldag. Het is leuk om iets te vieren.

En hebzucht? Ook dat vind ik wat ver gezocht. Het is geen verrassing dat feestdagen erg commercieel worden gemaakt. Bedrijven buiten het thema dankbaar uit. Maar maakt dat kinderen hebzuchtig? Ik denk dat het eerder een slechte opvoeding is die kinderen hebzuchtig maakt. Ik kende kinderen genoeg die weinig speelgoed hadden en blij waren met een doos kleurpotloden.

‘Oké, jongens en meisjes, we gaan vandaag een tekening maken van Zwarte Piet.’ Juf Yvonne liep door de klas en deelde lege vellen papier en kleurpotloden uit. ‘Je mag zelf verzinnen hoe het eruitziet. Een piet of meerdere pieten. Of met Sinterklaas erbij. En vergeet niet je naam boven de tekening te zetten. Jullie tekeningen komen aan de buitenkant van het lokaal te hangen, zodat jullie ouders ze volgende week tijdens de ouderavond kunnen zien.’

Terwijl ik naar het lege vel voor me staarde, zag ik iedereen om mij heen ijverig krassen. Ik zette het potlood met de punt op het papier, maar er kwam geen lijn. Er kwam niets. In gedachten zag ik mijn ouders stilstaan voor mijn tekening. Ik zag de teleurstelling en het gesprek dat wij daarna zouden hebben. Het papier, het kleurpotlood en ikzelf waren bevroren. Na een paar minuten liep juf Yvonne een rondje door de klas en vlak naast mij bleef ze staan.

‘Lukt het, Dennis? Weet je al wat je gaat tekenen?’

Ik moet catatonisch op mijn stoel hebben gezeten. Klem tussen wat ik wilde en wat ik mocht. Mijn ademhaling versnelde en zweet stond op mijn voorhoofd. ‘Nee.’ Het kwam er haperend uit en mijn hand trilde.

Ze zag dat ik het moeilijk had en hurkte naast mij. ‘Mag jij misschien geen Zwarte Piet tekenen van je geloof?’

Juf Yvonne wist precies wat ik voelde, zo knap. Ik knikte voorzichtig en probeerde mijn schaamte te negeren. Om me heen stopten verschillende kinderen met tekenen. Gezichten die mijn kant op draaiden. Iedereen wilde weten wat er aan de hand was.

‘Maar dan verzin je toch iets anders? Dat maakt niet uit. Teken wat je wilt. Een auto of een dier. Iets wat je leuk vindt of iets uit een sprookje, als dat wel mag. Je hoeft geen Zwarte Piet te tekenen.’

Ik haalde een paar keer diep adem en keek haar dankbaar aan. Terwijl ze wegliep, sloeg mijn fantasie op hol. Er flitste van alles voorbij. Uiteindelijk besloot ik een kip te tekenen. Een grote witte kip die op haar nest zat. Met een ei onder haar kont, een oranje bek en oranje poten. In de verte tekende ik een kippenhok, zo goed als ik kon. Mijn vader had er weleens een laten zien op de kinderboerderij. Precies toen ik klaar was, riep de juf dat het tijd was. Iedereen mocht naar voren lopen om zijn tekening in te leveren. Ik voelde mijzelf opgelaten, maar minder bezwaard dan tijdens het begin van de opdracht, tot Joost zijn mond weer opentrok.

‘Haha. Wat een rare piet heb jij getekend.’

Een paar kinderen drongen naar voren en iedereen wilde zien wat ik had getekend. Ik voelde tranen opkomen en wilde de tekening uit de hand van de juf trekken, maar ze beschermde me. Opnieuw.

‘Kom op, jongens, niet zo flauw doen. We zitten in een multiculturele klas. Mohammed en Fatima mogen geen varkensvlees eten, sommige kinderen geloven in God en anderen niet. Ik wil niet dat hier elke keer ruzie over komt. Jullie moeten elkaar respecteren. Dennis mag van zijn geloof niet aan Sinterklaas doen en daar is niets raars aan.’

Het was goed bedoeld en ik was heel blij met haar reactie. Ze nam het voor me op, maar naderhand kreeg ik van bijna iedereen in de klas vragen. ‘Waarom mag jij niet aan Sinterklaas doen? Geloof jij niet in Zwarte Piet? Krijg jij dan geen cadeautjes?’

Ik gaf de antwoorden die ik had geleerd in de zaal. De Sint is nep. Alleen God is heilig. Iets over hebzucht. Wat ik ook zei, het kwam niet aan, voornamelijk omdat ik het zelf ook niet begreep. Ik worstelde me erdoorheen en meed het onderwerp zoveel mogelijk, totdat een week later iedere ouder mijn tekening in de gang zag hangen.

Na Sinterklaas komt kerst. Ronald sprong enthousiast naar mij toe en zei: ‘Dennis, er is iets voor je.’

Ik staarde vol ongeloof naar een rechthoekige verpakking waarvan de zijkanten waren rondgedraaid. Het leek op een enorme met lint versierde toffee.

‘Tja, dit cadeautje lag naast onze kachel vanochtend. Ik denk dat de Kerstman afgelopen nacht via onze schoorsteen naar binnen is gekropen.’

‘De Kerstman? Via onze kachel? Maar... hoe dan?’ Ik dacht aan onze gaskachel en de kleine glazen ruiten. In de winterperiode stond dat ding continu te gloeien, het was de enige verwarming in huis. Ik snapte er niets van, maar ik stelde verder geen vragen en opende mijn magische verrassing. Het doosje zat vol met snoepjes. Ik heb ervan gegeten totdat ik misselijk werd en de volgende dag opnieuw.

Achteraf gezien was dit typisch Ronald. Mijn oudste broer Fred was altijd wat stugger en voor mijn gevoel minder met mij verbonden. Ronald en ik sliepen op dezelfde kamer, we hadden een stapelbed. Misschien dat dat de band versterkte. Hij gunde me die kerstmagie. En magisch was het zeker, ik ben de dagen daarna nog regelmatig met veel verwondering om onze kachel heengelopen. Ik keek naar de schoorsteen op het dak en zag in gedachten een arrenslee. Al hoorde ik tijdens de vergaderingen dat de Kerstman niet bestond, voor mij bestond hij. Jaren later bekende Ronald dat hij de snoepjes had gekocht en heel eerlijk, het deed geen afbreuk aan de mooie momenten die ik als kind had. Het was simpelweg een mooie tijd.